

УДК 657

Мачулка О.В., к.е.н., старший викладач кафедри
обліку і аудиту

Волинського національного університету імені Лесі Українки

УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК НА ДЕРЖАВНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

© Мачулка О.В.

Визначено проблемні питання щодо акумулювання облікових даних, встановлено місце управлінського обліку у інтегрованій системі обліку та аналізу витрат, запропоновано етапи запровадження ведення управлінського обліку на державних підприємствах.

Ключові слова: управлінський облік, витрати, інтегрована система, аналіз.

Определены проблемные вопросы аккумуляции учётных данных, установлено место управленческого учёта в интегрированной системе учёта и анализа расходов, предложены этапы внедрения управленческого учёта на государственных предприятиях.

Ключевые слова: управленческий учёт, расходы, интегрированная система, анализ.

Problem questions of accounting data accumulation are defined, place of management accounting in integrated system of costs' accounting and analysis is considered, stages of management accounting realization on state enterprises are suggested.

Key words: management accounting, costs, integrated system, analysis.

Постановка проблеми. Діючі методи управління вітчизняною економікою характеризуються тенденцією до передачі державних суб'єктів господарювання у приватну власність. Досить часто це відбувається зі стратегічними підприємствами, причиною приватизації яких є незадовільний фінансово-господарський стан.

Вагому роль у процесі управління підприємством відіграють облікові дані. Результати їх аналізу дозволяють виявити проблемні питання щодо господарювання, розв'язати їх та попередити виникнення в майбутньому. З метою забезпечення ефективності управління державним підприємством облікові дані повинні характеризуватись такими рисами як оперативність та достовірність. Саме управлінський облік покликаний формувати зазначену інформацію.

Перехід до ринкової економіки в Україні спричинив структурні зміни всередині кожного промислового підприємства. З'являються відділи аналітичної роботи, економічного аналізу, які практично займаються веденням управлінського обліку для подальшої економічної діагностики компанії.

Можливості фінансового аналізу не в повній мірі відповідають потребі управлінців у інформації. Відсутність деталізації інформації за видами доходів, витрат, центрами відповідальності, господарськими операціями – все це приводить до хибних показників економічного діагностування та, як результат, прийняття неефективних управлінських рішень.

Науково-практичні обґрунтування показали, що в умовах ринкової економіки управлінська звітність є доступною як для працівників підприємства, так і для інвесторів.

Логіка аналітичної роботи всередині державного підприємства, як правило, передбачає двомодульну структуру: перший етап базується на використанні офіційної звітності, другий – передбачає використання даних управлінського обліку, основним завданням якого є групування бухгалтерської інформації, зведення її в аналітичні таблиці, виведення висновків.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розмежування фінансового і управлінського обліку в Україні розпочалось з прийняттям Закону України „Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні” від 16.07.1999 р. № 996-XIV, в якому бухгалтерський облік визначається як процес виявлення, виміру, реєстрації, накопичення, узагальнення, збереження та передавання інформації щодо діяльності підприємства внутрішнім і зовнішнім користувачам для прийняття рішень.

Різні аспекти економічної теорії та вчення щодо організації та ведення управлінського обліку досліджені такими вченими як Ф.Ф.Бутинець, Б.І.Валуєв, Є.В.Глухов, С.Ф.Голов, З.В.Гуцайлук, Є.Ю.Добровольський, К.Друрі, Н.Дж.Еквілайн, Б.М.Карабанов, Г.Г.Кірейцев, М.В.Кужельний, В.Г.Лінник, Е.Майер, Д.Мідлтон, Л.В.Нападовська, Б.Нідлз, А.В.Озеран, М.С. Пушкар, В.С.Рудницький, І.Б.Садовська, В.В.Сопко, Дж.Фостер, Р.Б.Чейз, М.Г.Чумаченко, Р.Ф.Якобс та багатьма іншими.

Виклад основного матеріалу дослідження. Управлінський облік – це інструмент оперативного управління, основною ціллю

якого є надання повного комплексу фактичних та планових даних щодо характеристик функціонування підприємства як економічної і виробничої одиниці, включаючи відображення даних по підприємству в цілому, а також в розрізі структурних і виробничих підрозділів, центрів доходів і витрат.

Основою управлінського обліку є бухгалтерський облік. Адже кожна господарська операція, яка відбувається на підприємстві, відображається в бухгалтерському обліку. З метою формування управлінської інформації дані бухгалтерського обліку розглядаються через призму управлінського обліку. Тобто, увага акцентується саме на тих показниках, які є необхідними та актуальними в даний час з метою прийняття ефективного оперативного, тактичного, стратегічного управлінського рішення.

Зазначені вище трактування суперечать в термінологічній частині: управлінський облік – це планування, облік, аналіз та контроль. При цьому, для управлінців важливими та необхідними є дані планові, облікові, аналітичні та контрольні.

Такий підхід до визначення потреби в обліковому забезпеченні прийняття управлінських рішень мотивує нас до виділення в рамках державного підприємства інтегрованої системи обліку і аналізу витрат (рисунок).

Елементами підсистеми управлінського обліку є: планування, облік, аналіз, контроль та бюджетування. Такий поділ дає змогу визначити основні завдання інтегрованої системи обліку та аналізу витрат державного підприємства:

- планування діяльності підприємства в розрізі господарських операцій; видів діяльності: операційної, інвестиційної, фінансової, податкової; центрів відповідальності; підприємства в цілому;
- облік зазначених операцій за цільовими напрямками на базі бухгалтерського обліку з додаванням нефінансових показників;
- аналіз діяльності підприємства за вказаними напрямками;
- контроль за використанням матеріальних та нематеріальних ресурсів; контроль за вірним відображенням усіх господарських операцій на етапах планування, обліку і достовірністю аналітичних даних;
- формування аналітичних бюджетів як джерел акумулювання планової, облікової та аналітичної інформації – вихідні продукти обліково-управлінської системи.

Рис. Інтегрована система обліку і аналізу витрат

Зазначений підхід охоплює систему організації управління бізнесом в цілому, включаючи механізм оцінки діяльності підрозділів і функціональних блоків, стратегічне управління і управління людськими ресурсами, тобто більшою мірою управлінські технології.

В системі управлінського обліку генеруються дані як в грошовому, так і в натуральному виразі. Це досить актуально, особливо для виробничих підприємств, оскільки виникає можливість визначення рентабельності не лише реалізованої, але й виробленої у звітному періоді продукції.

З огляду на вищесказане, пропонуємо розглядати управлінський облік через призму бухгалтерського з додаванням деталізації та натуральних величини. Тобто, виділити його як підсистему, яка є самостійною, але тісно взаємопов'язаною з іншими елементами інтегрованої системи обліку та аналізу витрат.

На основі аналізу теоретичних надбань економічної науки сформулюємо методичні етапи запровадження ведення управлінського обліку на державних підприємствах (табл.). Їх дотримання дає змогу ефективно використовувати технологічний, виробничий та фінансовий потенціал підприємства, заощаджувати час фахівців з метою активізації їх аналітичної діяльності, що приводить до значної економії грошових коштів.

Таблиця

Методичні етапи запровадження ведення управлінського обліку на підприємствах державного сектору економіки

Номер етапу	Найменування етапу	Дії, що виконуються на етапі
1	Цільовий	Постановка оперативних, тактичних та стратегічних цілей кожного структурного підрозділу та підприємства в цілому
2	Підготовчий	Формування центрів відповідальності та чіткий розподіл повноважень та функцій контролю між керівниками усіх ланок
3	Операційний	Розробка системи показників оцінки діяльності центрів відповідальності
4	Результативний	Аналіз результатів діяльності, формування звітів

Отже, активація інтегрованої системи обліку і аналізу витрат і використання методичних етапів запровадження ведення управлінського обліку на державних підприємствах дозволить керівникам приймати рішення, здійснювати планування, контролювати діяльність та вимірювати показники функціонування, тобто здійснювати ефективне управління підприємством.

Список використаних джерел:

1. Бланк И.А. Управление прибылью / Бланк И.А. – [2-е изд., расш. и доп.]. – К.: Ника-Центр, Эльга, 2002. – 752 с.
2. Кіндрацька Л.М. Управлінський аспект бухгалтерського обліку в Україні / Л.М.Кіндрацька // Вісник національного університету «Львівська політехніка». Менеджмент та підприємництво: етапи становлення і проблеми розвитку. Відп. ред. О.Є.Кузьмін. – 2007. – № 577. – С. 197-201.
3. Корінько М.Д. Контроль та аналіз діяльності суб'єктів господарювання в умовах її диверсифікації: теорія, методологія, організація: [монографія] / Корінько М.Д. - К.: ДП «Інформ.-аналіт. агентство», 2007. – 395 с.